

COVID-19 ÖZELİNDE SALGINLARIN EĞİTİME ETKİLERİ

Ali BALCI¹

Öz

Geçmiş bazı Sars, Ebola gibi pandemilere göre göre COVID-19'un sağlık başta olma üzere her sektöre olumsuz etkileri çok daha fazla yıkıcı olmuştur. Bu bağlamda bu çalışmada COVID-19'un sağlık, ekonomi, ağırlıklı olarak da bu çalışmada konu edinen eğitime etkileri; kısa süreli ve uzun süreli etkiler olmak üzere tartışılmıştır. Sonra da COVID-19'un neden olduğu sorunlara çözümler de benzer olarak kısa erimli ve uzun erimli olarak tartışılmıştır. Görünen o ki COVID-19'un kısa süreli belki de en yaygın etkisi eğitim kurumlarının kapatılması olmuştur. Uzun süreli etkiler ise bu dönemi yaşayan gençlerin gelecekte istihdamda yer almasında, yeteneklerinin değerlendirilmesinde haksızlıklara uğraması olasılığı olacaktır. Çalışmada COVID-19'un neden olduğu eğitsel sorunların kısa süreli çözümleri eğitim kurumlarının ekonomik canlanmayla birlikte açılmalarının sağlanmasıdır. Uzun dönemde ise pandemilere ilişkin bir destek (back up) programının geliştirilmesi ve bu konuda gelecek pandemilere hazırlıklı olmayı sağlayacak plan ve politikaların geliştirilmesi olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Salgın, COVID-19, eğitim, COVID-19'un eğitime etkileri

In COVID-19 Special the Effect of Pandemics on Education

Abstract

According to some pandemics like Sars, Ebola in the past, the negative effects of COVID-19 on every sector especially health, have been more devastating. In this context, in this study, the effect of COVID-19 on health, economy, and mainly education was discussed as short-term and long-term. Then, solutions to the problems caused by COVID-19 were also discussed as short-run and long-run. It seems that the short-term, perhaps the most common effect of COVID-19 was the closure of educational institutions. Long-term effects will be the possibility of young people living in this period to be unfair in their future employment and in evaluating their abilities. Short-term solutions to the educational problems caused by COVID-19 are to enable educational institutions to open with the economic revival. In the long term, it will be the development of a backup program regarding pandemics and the development of plans and policies that will be prepared for future pandemics.

Keywords: Epidemic, COVID-19, effects of COVID-19 on education.

Giriş

İnsanlık tarihinde zaman zaman tüm dünyayı derinden sarsan ve ülkeleri önemli oranda etkileyen büyük vakalar olmuştur. Bu oluşumlar insanların yaşamlarında büyük dönüşümlere neden olmuş ve olmaktadır. Özellikle bu oluşumlar, sağlıkla ve insanların hayatta kalmalarıyla ilgili ise daha ciddi dönüşümlere yol açmaktadır. Bugün yüz yüze kalınan COVID-19 Pandemisi, tarihsel olarak

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi, E-mail: alibalci@gmail.com, ORCID: 0000-0020-0028-5064.

İspanyol Gribi, Ebola, Sars gibi küresel düzeyde etkili salgınların bile göstermediği bir yaygınlık göstermiş, tüm insanlığı derinden etkilemiştir.

Eğitimde Pandemi Öncesi Durum

Dünya Bankası Raporu (WBR) COVID-19 öncesi eğitimin durumunu yalın bir biçimde ortaya koymaktadır: Dünya ölçeğinde ilkökul ve ortaokul çağındaki 258 milyon çocuk ve genç okula gidemiyor; ayrıca da okullardaki çoğu çocuk düşük eğitim kalitesi yüzünden çok az şey öğreniyordu. Düşük ve orta gelirli ülkelerdeki eğitim yoksulluğu oranı %53'tü; 10 yaşındaki çocukların yarısından fazlası en dezavantajlı çocuklar ve gençler olarak, eğitime en yetersiz erişim, en çok okul bırakma oranı ve en çok öğrenme açığı ile yüz yüze kalmışlardı (World Bank Report, 2020). Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'de de eğitime erişimde, sağlanan eğitim imkânlarından yararlanmada yöreler arası ve farklı sosyoekonomik düzeyler arası önemli eşitsizlikler bulunmaktadır. Eğitim Reformu Girişimi (ERG) 2019 Eğitim İzleme Raporunun bu konudaki bazı verileri şöyledir:

Okul öncesi okullaşma oranları bölgeler ve iller ayrımında incelendiğinde okul öncesinde 5 yaş net okullaşma oranının en yüksek olduğu iller Burdur (%93,5) ve Kocaeli (%90,9); en düşük olduğu iller ise Şanlıurfa (%51,3) ve İstanbul'dur (%55,4). 2018- 2019 öğretim Yılında ilkökul kademesinde net okullaşma oranı kızlar için %92,1, oğlanlar içinse %91,8'dir. İlkokul düzeyinde net okullaşmanın en yüksek olduğu iller Şanlıurfa (%94,3), Diyarbakır (%94,2) ve Ağrı (%94,1), en düşük olduğu illerse 2017-18'de olduğu gibi yine Gümüşhane (%67,8), Çankırı (%76,3) ve Tokat (%85,4) oldu.

Ortaokulda cinsiyet ayrımında bakıldığında, kızların net okullaşma oranı %93,6, oğlanların ise %92,9'dur. Ortaokulda net okullaşma oranının en yüksek olduğu il Ardahan'dır (%96,9). Ardahan'ı takip eden iller ise Iğdır (%94,9) ve Kastamonu (%94,9) oldu. Oranın en düşük olduğu illerse Gümüşhane (%70,4) ve Çankırı'dır (%77,1).

Ortaöğretimde Türkiye genelinde net okullaşma oranı, Güneydoğu Anadolu'da %70,3, Kuzeydoğu Anadolu'da %70,6 ve Ortadoğu Anadolu'da %71,8'e düşüyor. 76Ortaöğretimde en yüksek net okullaşma oranı ise Batı Anadolu'dadır Ortaöğretimde net okullaşma oranlarının en düşük olduğu bölgelerse önceki yıllarda olduğu gibi yine Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'dur.

COVID-19'un Etkileri

COVID-19, sağlık, ekonomi, eğitim, iş yaşamı gibi hemen hemen her sektörü etkilemiş, onlarda önemli zararlara neden olmuştur. Bunları aşağıdaki başlıklar altında kısaca açıklamak mümkündür.

Kısa Süreli Etkileri

COVID-19'un neden olduğu etkileri aşağıdaki başlıklar altında özetlemek mümkündür:

Sağlığa etkisi. COVID-19 salgını her şeyden önce bir sağlık krizidir. Birçok ülke virüsün yayılmasını önlemek adına okulları, kolejleri ve üniversiteleri kapatmaya karar vermiştir. Kriz, politika yapımcıların okulları kapatmak (temasları azaltmak ve hayatları kurtarmak) ile onları açık tutmak (işçilerin çalışmalarına izin vermek ve ekonomiyi sürdürmek) arasında bir ikileme karşılaşmasına neden olmuştur (Burgess ve Sievertsen, 2020). Takdir edilir ki okulları kapatmanın sağlık ve ekonomi ile ilişkisi açıktır. Bu yüzden de bu ikilemin bir tarafında konumlanmak politikacıların zor verdiği bir karar olmuştur.

Ekonomik sarsıntı. Uluslararası Para Fonu (IMF) küresel ekonominin 2020'de %3 küçüleceğini öngörmektedir ki bu 2008-2009'daki küresel mâli kriz sürecindekinden daha da büyük bir

düşüştür. Bu şokun hem hükümetler hem de haneler için ciddi sonuçları olacaktır ve bu durum eğitiminin hem arzına hem de talebine darbe vuracaktır (WBR, 2020). Arz kısmında, ekonomik sarsıntı okullara ve öğretmenlere zarar verecektir. Mâli baskılar öğretmenler için mevcut olan kaynakları kısarak eğitim yatırımlarında düşüşe sebep olacaktır. Öğretim kalitesi (çevrimiçi veya okullar) düşünülduğünde sağlık krizi bazı öğretmenleri doğrudan bazılarını da maaş kesintisi ve ödeme gecikmeleri gibi mâli baskılarla etkilediğinden kötüye gidecektir.

Eğitime etkisi. COVID-19'dan (EBR, 2020); Dünya ölçeğinde 1.5 milyardan fazla öğrenci, 63 milyon öğretmen, karantina, kilitlenme ve okulun kapatılmasından etkilenen çok sayıda eğitim destek personeli ile eğitim topluluğu olumsuz olarak etkilenmiştir. Çoğu ülkede, bilgisayar, internet ve diğer çevrimiçi platformların eksikliği, bazı ülkelerde erişim ve fırsatı sınırlayan olağanüstü veri maliyeti nedeniyle dijital sınıflar hala mümkün olamamıştır. Dijital kullanılabilirliği, yetkinlikleri ve kültürü olan öğrenciler bile öğretmenler, diğer eğitim personeli ve öğrencilerle değerli etkileşimi ve sosyal ilişkilerden mahrum kalmıştır. Kriz sırasındaki alternatif eğitim biçimleri, öğrencilerin fiziksel varlığının yerini alamayan geçici tedbirler olarak kalmıştır.

COVID-19'un yol açtığı eğitim kesintisinin öğrenmeyi ne kadar etkileyeceği sorusu akla gelebilir. Carlsson ve diğerleri (2015, in Burgess ve Sievertsen, 2020), sadece on günlük ekstra eğitimin bile, standart sapmanın% 1'i kadar bilgi kullanım testlerinde (kristalize zekâ) puanlarını önemli ölçüde artırdığını göstermişlerdir. Mevcut okul kapanmalarının etkisinin son derece kabaca bir ölçüsü olarak, on iki hafta daha az eğitim almanın (yani 60 okul günü), standart sapmanın% 6'sının kaybolması anlamına geldiği bulunmuştur. Lavy (2015 in Burgess ve Sievertsen, 2020) de, öğretim süresinin test puanı sonuçları üzerinde önemli etkisinin olduğunu vurgulamakta ve bu konuda ülkeler arasında farklılık olduğunu belirtmektedir. Örneğin ders süresi Danimarka'da Avusturya'dan% 55 daha yüksektir. Araştırmaya göre ana deneklerde ders yılı boyunca haftada bir saat fazla ders test puanlarında standart sapmanın yaklaşık% 6 üzerinde bir sonuç yaratmaktadır. Bu bulgular COVID-19'un yol açtığı, 12 haftalık ders kaybının yol açtığı test başarısı sonucunun önemini ortaya koymaktadır.

Okul kapatma. Pandeminin eğitim sektörüne belki de en önemli etkilerinden biri okulların kapatılmasına yol açmasıdır. Ne var ki okul kapanması öğrenme kaybına, artan okul bırakmaya ve yüksek eşitsizliğe yol açacaktır ve açmıştır. Salgın ekonomik şok, haneye zarar verdiği için eğitim arz-talebini baskılayarak hasarı ağırlaştırmış ve ağırlaştırmaya devam edecektir. Sonuçta bunların insan sermayesi birikiminde, kalkınma beklentisinde ve refah seviyesinde uzun süreli zararı olacağı açıktır (WBR, 2020).

Okulların sağlık desteği de unutulmamalıdır. Okulların sağladığı destek olmazsa sağlık ve güvenlik de zarar görecektir. Zira öğrencilerin beslenmesinden ve fiziki sağlıktan ödün verilecektir. Dünya genelinde yaklaşık 368 milyon çocuk, okul beslenme programlarına muhtaçtır. Öğrencilerin akıl sağlıkları da sosyal mesafe esnasındaki tecritten ve krizin aileler üzerindeki sarsıcı etkilerinden dolayı zarar görebilecektir. Okuldan ayrı kalan gençler daha riskli davranışlar sergileyebilir ve ergenlik çağındaki çocuklarda doğurganlık artabilir (WBR, 2020).

Önceki salgınlarda en son da Ebola salgınında görüldüğü üzere, pandeminin eğitim üzerinde özellikle de şoklara karşı düşük dirençli ülkelerde okul kapatmaları, düşük öğrenme sonuçları, yüksek terk oranları gibi yıkıcı etkileri olmuştur. Okul kapanışları topluluklar içinde sosyal mesafeyi güçlendirmek için mantıklı bir çözüm sunsa da, uzun süreli kapanmalar en savunmasız öğrenciler üzerinde orantısız olarak olumsuz bir etki yapma eğilimindedir. Zira dezavantajlı ailelerde öğrencilerin evde öğrenmeleri için daha az fırsatları vardır. Anne ve babanın her ikisinin de çalışmak zorunda olması, bakıma muhtaç küçük kardeşlerin olması, onlara bakıcı bulunması, bunları belli bir düzeyde karşılamada

ekonomik yetersizlik bu ailelerdeki çocukların öğrenmelerinde yetersizliklere neden olabilmektedir. Genişletilmiş eğitime erişim, okul kapanışları yaygın hale geldiğinde uzaktan öğrenme gibi alternatif seçeneklere erişilebilirlik ve bağlantı kurma imkânı olmayanlar için mümkün olmamaktadır. Bu durum, insan sermayesinde daha fazla kayba ve ekonomik fırsatların azalmasına neden olabilmektedir (Azzi-Huck & Shmis, 2020).

Okul terki. COVID-19, dünya ölçeğinde birçok öğrencinin okulu tamamıyla bırakmasıyla birlikte öğrencilerin okul terk oranlarında artışa yol açacaktır. Takdir edilir ki bu yükselen bırakmalar daha ziyade dezavantajlı gruplar üzerinde yoğunlaşacaktır. Okullar Ebola krizinden sonra tekrar açıldığında, Sierra Leone’de bütün bir akademik yıl kaybolmuş; kızların okula gitme olasılığı %16 düşüş göstermişti. Pek tabii ki yüksek orandaki okul bırakmalarına, çocuk ve ergenlerde artan çocuk işçiliği ve çocuk evliliği eşlik edebilecektir (WBR, 2020).

Okul dışı ve evde eğitim. Normal okul öğretimi kesintiye uğrayınca öğretimin alternatif yolu okul dışı büyük ölçüde de evdir. Ne var ki “ev çocukların bir ölçüde de olsa okul öğrenmesini sağlayabilir mi?” sorusu akla gelmektedir. Ev ortamının okul programının bir ölçüde de olsa sürdürülebilmesi için sosyal, ekonomik ve pedagojik olarak uygun olması beklenir. Çocuğun evde normal programını uzaktan öğretim yoluyla sürdürebilmesi için evde bilgisayar ve diğer bilişim teknolojisi uygun olmalı, çevrimiçi dersleri takip edebilmesi için uygun sessiz bir oda olmalı, ebeveyn özellikle de okul öncesi öğretimde destekleyici olmalıdır. Takdir edilir ki bu konuda büyük eşitsizlikler söz konusudur. Zira ailelerin ekonomik ve sosyal durumları aynı değildir. Öğretime ayrılacak süre, ebeveynlerin bilişsel olmayan becerileri, kaynaklar (örneğin, herkesin en iyi çevrimiçi materyale erişme kiti olmayacaktır) ve ayrıca bilgi miktarı aynı değildir. Sonuç olarak, insan sermayesi farklılığı eşitsizliğe neden olacaktır (Burgess ve Sievertsen, 2020).

Öğrencilerin öğrenmelerinin kesintiye uğramaması için okul dışı öğrenme imkânları araştırılmış, bu çerçevede okullar giderek çevrimiçi eğitime dönüşmüş ancak öğrenciler arasındaki dijital uçurumun fazla olduğu tespit edilmiştir. Okul sistemlerinin bu boşluğu gidermek için ne yapması gerektiği araştırılmaktadır (Reville, 2020). Pandemi evde eğitimi adeta zorunlu hale getirmiştir. Evde eğitim sadece ebeveynlerin üretkenliği için değil, aynı zamanda çocukların sosyal yaşamı ve öğrenmesi için de büyük bir şok yaratmıştır. Çevrimiçi öğretim, denenmemiş ve benzeri görülmemiş bir yoğunlukta uygulanır hale gelmiştir (Burgess ve Sievertsen, 2020).

Öğrenci değerlendirmesi. Okulların, kolejlerin ve üniversitelerin kapatılması sadece dünyadaki öğrenciler için öğretimi kesintiye uğratmaz; kapanış kilit bir değerlendirme dönemine denk geldiğinde birçok sınav ertelenir veya iptal edilir. İç değerlendirmelerin belki de daha az önemli olduğu düşünülmekte ve birçoğu basitçe iptal edilmektedir. Fakat onların amacı aileler ve öğretmenlere çocuğun kaydettiği ilerleme hakkında bilgi vermektir. Bu bilgilerin kaybolması hem yüksek potansiyelin hem de öğrenme güçlüklerinin tanınmasını geciktirir ve çocuk için uzun vadede zararlı sonuçlar doğurabilir (Burgess ve Sievertsen, 2020). İptal edilen değerlendirmeler için potansiyel bir alternatif, 'öngörülen notlar' kullanmaktır, ancak Murphy ve Wyness (2020, in Burgess ve Sievertsen, 2020) bunların genellikle yanlış olduğunu ve yüksek başarı gösteren öğrenciler arasında dezavantajlı geçmişleri olanlar için öngörülen notların görece daha avantajlı olanlardan daha düşük olduğunu göstermektedir. Başka bir çözüm de kör sınavların yerine öğretmen değerlendirmeleri yapmaktır. Burada önyargı etkili olabilir. Bazı öğrencilerin kariyerlerinin kesintilerden faydalanması da mümkündür. Örneğin, Norveç'te 10. sınıf öğrencilerinin hepsine lise derecesi verilmesi kararlaştırılmıştır. Maurin ve McNally (2008, in Burgess ve Sievertsen, 2020), 1968'in Fransa'daki (öğrenci isyanlarını takiben) normal sınav prosedürlerinden vazgeçmesinin, etkilenen grup için olumlu uzun vadeli işgücü piyasası sonuçlarına yol açtığını göstermektedir.

Öğrenci değerlendirmelerinin okulların kapalı olduğu dönemde olması, öğretmenlerin öğrencilerini uzaktan desteklemeye çalışırken durumu el yordamı ile idare edecekleri anlamına gelmektedir. Son olarak, eğitim arzı, gelir eksikliğinin özel okulları iflasa zorlamasından dolayı daralmaya gidebilir (WBR, 2020). Kısaca öğrenci değerlendirmeleri de herkes için çok fazla deneme yanılma ve belirsizlikle birlikte çevrimiçi yapılmaya çalışılmaktadır. Önemli olarak, bu kesintiler sadece kısa vadeli bir sorun olmakla kalmayacak, aynı zamanda etkilenen gruplar için de uzun vadeli sonuçlar doğuracak ve muhtemelen eşitsizliği artıracak gibi görünmektedir (Burgess ve Sievertsen, 2020).

Uzun Süreli Etkileri

Pandeminin çeşitli sektörlerde etkilerinin kontrol edilmemesinin hem öğrenciler hem de toplum için uzun süreli zararlara yol açabileceği açıktır. Öğrenme yoksulluğundaki artış, tüm neslin kendi gerçek potansiyeline ulaşmasını engelleyebilecektir. Okulu bırakmaya zorlanan ve eğitimde önemli bir düşüş yaşayan öğrenciler daha düşük yaşam boyu üretkenlik ve kazanımlarla karşılaşacaklardır. Eşitsizlik artacak, çünkü bu etkiler muhtemelen yoksul ve dışlanmış hanelerden gelen öğrenciler için daha büyük olacaktır. Yoksulluktan kurtulmak için eğitime en çok ihtiyaç duyan çocuklar, kriz sebebiyle bundan mahrum kalma olasılığı en yüksek olacak olanlardır. Ekonomik beklentilerdeki bu gerileme suç faaliyetlerinde ve riskli davranışlarda artışa yol açabilecektir. Genç nüfus arasında sosyal huzursuzluk da artış gösterebilecektir. Birçok düşük ve orta gelirli ülkelerde, genç nüfus fazlalığı ve düşük beklentilerin birleşimi, mevcut öğrenci topluluğundaki en dezavantajlı olanlarda düşük insan sermayesi, yoksulluk ve eşitsizlik kısır döngüsünü kalıcı hale getirebilecektir (WBR, 2020).

Yükseköğretimde birçok üniversite ve kolej geleneksel sınavları çevrimiçi değerlendirme araçlarıyla değiştirmektedir. Bu hem öğretmenler hem de öğrenciler için yeni bir alandır ve değerlendirmeler muhtemelen normalden daha büyük ölçüm hatasına sahip olacaktır. Araştırmalar, işverenlerin başvuru sahiplerini sıralamak için derece sınıflandırmaları ve not ortalamaları gibi eğitim bilgilerini kullandığını göstermektedir (Piopiunik ve ark. 2020). Dolayısıyla, bu durum, işgücü piyasasındaki yeni mezunlar için daha düşük kazanç artışına ve eşleştirme verimliliğinin potansiyel olarak azalmasına yol açacaktır. Bu hem birey için hem de bir bütün olarak toplum için yüksek maliyet demektir (Fredriksson ve ark.2018).

Bu yılın üniversite mezunlarının kariyerleri COVID-19 Pandemisinden ciddi şekilde etkilenebilir. Zira onlar çalışmalarının son bölümünde büyük öğretim kesintileri yaşadılar, değerlendirmelerinde büyük kesintiler oldu ve son olarak büyük bir küresel durgunluğun başında mezun olacaklar. Kanıtlar, işgücü piyasasına girişteki zayıf piyasa koşullarının daha düşük ücretli işlerin kabul edilmesine neden olduğunu ve bunun bazıların kariyerleri için kalıcı etkileri olduğunu göstermektedir. Oreopoulos ve diğerleri (2012), yüksek kazançları olan programlardan mezun olanların, hem şirket içi hem de şirketler arası kazançlar yoluyla zayıf başlangıç noktalarını telafi edebileceğini, ancak diğer programlardan mezunların bir durgunluktan mezun olduklarında kalıcı kazanç kayıpları yaşayacaklarını ortaya koymuştur (Burgess ve Sievertsen, 2020).

COVID-19'un Yarattığı Sorunların Çözüm Yolları

COVID-19 'un yarattığı sorunlara olası çözümleri, kısa dönemli ve uzun dönemli olarak sıralamak mümkündür.

Kısa Süreli Çözüm Önerileri

“COVID-19'un neden olduğu olumsuzluklara karşı koymak ve krizi fırsata çevirmek adına kısa süreli çözümler olarak her halde ilk adım, sağlık ve güvenliği koruyarak ve uzaktan eğitimi kullanarak

öğrencilerin öğrenme kaybını engellemek; dolayısıyla da okulların kapanmasıyla başarılı bir şekilde başmaktır (WBR, 2020).

Virüsün patlak vermesi ve ulusal düzeyde kilitlenmeler, uzaktan eğitimi normal öğrenmenin bir alternatifi olarak gündeme getirmiştir. Ne var ki uzaktan eğitim yeterli eğitim teknolojilerine ihtiyaç duyar. Böylesi kriz durumları aynı zamanda eğitim teknolojisi yeterliğinin test edilmesine imkân sağlar. Ne yazık ki, dünya üzerinde bu noktaya tam olarak hazırlanmış çok az sistem vardır. Bazı ülkelerde (Çin gibi) pandemi öncesinde de okul kapanışlarına bakılmaksızın, internet ve uzaktan eğitim yoluyla eğitim sürdürülmekteydi. Ancak çoğu ülke ve okul sistemleri salgına hazırlıksız ya da daha az hazırlıklı yakalanmışlardır. Takdir edilir ki teknolojiye erişim ve yüksek bant genişlikli internete veya akıllı telefonlara erişim orta gelirli ülkelerde bile gelirlle ilgilidir. Bu nedenle, en çok ihtiyacı olanları hızlı bir şekilde hedefleyebilen programlar çok önemlidir. Bir kriz sırasındaki eğitim müdahaleleri, halk sağlığının önlenmesini ve toparlanmasını da destekleyebilir. Zira sağlık tesislerinin az olduğu yerlerde, kriz sırasında okullar derme çatma da olsa sağlık merkezlerine dönüştürülebilir. Tüm bunların, özellikle başa çıkma ve toparlanma aşamalarında, planlamada hesaba katılması gerekir. Ayrıca eğitimin ve okulların öğrencilerin virüsten korunmasına katkıda bulunma potansiyeli olduğunu belirtmek gerekir. Dahası, bazı düşük kapasiteli yetersiz ortamlarda, okullar genellikle kırsal köylerdeki tek kalıcı hükümet yapısıdır ve geçici kriz müdahale merkezleri olarak hizmet verebilirler. Bu ulaştırılması zor alanlarda genellikle en eğitilmiş olan öğretmenler, iletişim izleyicileri ve iletişim kampanyası savunucuları olarak hizmet verebilirler (Azzi-Huck ve Shmis, 2020).

Ülkelerin pandemi karşısında çeşitli stratejiler uyguladıkları görülmektedir (Azzi-Huck ve Shmis, 2020):

Okulları açık tutarken hazırlıkların artırılması. Bu strateji okullarda (Afganistan) önleyici eylemlerin uygulanmasını ve desteklenmesini içerir. Bu bağlamda okulların, hastalıkların ve potansiyel vakaların ele alınması için protokollerin oluşturulması (Mısır, Rusya, Belarus); toplumdaki enfeksiyonların yayılmasını ele almak için eğitim sisteminin altyapısını ve insan kaynaklarını kullanma (Liberya ve Sierra Leone) ve sosyal ve eğitim programı dışı faaliyetleri azaltarak fiziksel teması sınırlama (Singapur, Rusya) gibi uygulamalar görülmektedir.

Okulların seçici olarak kapatılması. Tedavi alanlarını izole etmeyi seçen bazı hükümetler (Hindistan gibi), geçici bir önlem olarak yerelde okul kapanışlarını tercih etmiştir. Şimdiye kadarki vakaların yarısında, bu yerelleştirilmiş yaklaşımların daha sonra coğrafi olarak genişlediği (Brezilya, Hindistan, Kanada, Avustralya) görülmüştür.

Okulların ulusal olarak kapatılması. Görünen o ki bu yaklaşım küresel olarak en çok kullanılan seçenektir. Virüs yayıldıça, birçok ülke okulları kapatma yoluna gitmiştir. Bu strateji önemli bir risk de taşımaktadır: Birçok ülkede çocukların ve gençlerin virüse daha az duyarlı olmaları ve çok daha düşük bir vaka-ölüm oranına sahip olmalarının çok kuşaklı ailelerin bulunduğu topluluklarda yaşlı aile üyelerini riske atarak hastalık taşıyıcısı olarak hizmet edebilecekleri endişesi duyulmaktadır.

Öğrenme kaybını azaltmak için uzaktan öğrenme ve eğitim kaynaklarını kullanma. Birçok ülke (Çin, İtalya, Fransa, Almanya ve Suudi Arabistan) uzaktan öğrenmeye okuldaki zaman kaybını azaltma aracı olarak tamamen çevrimiçi; bilgisayar, cep telefonları veya televizyon (Vietnam, Moğolistan gibi) gibi araçlarla odaklanmıştır. Singapur'da altyapı ve bağlantıya ek olarak, öğretmenlerin ve yöneticilerin araçlara ve süreçlere aşinalıkları da uzaktan öğrenmenin sağlanmasında kilit faktörler olmuştur. Lübnan'da çocuklar ev ödevleriyle dersleri sürdürmüştür. Bulgaristan'da tüm öğretmenler ve veliler için 800.000'den fazla hesap oluşturulmuş; yayıncılar 1'den 10'a kadar olan sınıflar için dijital ders kitaplarını ve öğrenme materyallerini açmak için harekete geçirilmiş ve iki ulusal TV kanalı eğitim televizyonu olarak yayın yapmıştır.

Görünen o ki bu tür kriz durumları ülkelerin yaratıcılıklarını artırmıştır. Örneğin, mevcut platformları akıllı telefonlarda kullanım için uyarlamak ve/veya eğitim bakanlığı sitesinden materyale erişim maliyetini ortadan kaldırmak için telekom şirketleri ile anlaşmak gibi.

İnsanlık, önceki salgınlarda olduğu gibi COVID-19'dan hazırlıklı olmanın çok önemli olduğunu öğrenmiştir. Farklı senaryolar olsa da, COVID-19 yayılımının dalgalar halinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu da onunla mücadele sürecinin döngüsel olması gerektiği anlamına gelir. Bu bağlamda Dünya Bankası, üç aşamalı bir plan geliştirmiştir. Bu aşamalar; *hazırlık, başa çıkma ve toparlanma olarak belirtilmiştir. Dünya Bankası* üç aşamasının her birinde de dünyanın dört bir yanındaki ülkelerle birlikte çalışmaktadır. Takdir edilir ki eğitim yöneticileri ve politika yapıcılar bu planın hayata geçirilmesinde önemli aktörlerdir. Dünya üzerinde virüsün yayılmadığı çok az ülke kalmıştır. Henüz etkilenmeyen ülkeler varsa onlar bir müdahale planından başlayarak “hazırlamaya” başlamalıdır. Bu, kriz başladığında “başa çıkmayı” ve olumsuz etkileri en aza indirmeyi kolaylaştırıcaktır. Plan, okullardaki taramalar için protokollerin hazırlanması ve tanıtılması, hijyen uygulama kampanyalarının yaygınlaştırılması, okul kapanmalarının uygulanması, uzaktan eğitim sunulması, kapalı okulların acil durum amaçları kullanılmasını kapsamaludur. Öte yandan *acil durum* aşaması yayıldıkça, toplumlar “iyileşme” moduna geçebilir ve hükümetler kaybedilen zamanı geri kazanmak için politikalar ve önlemler uygulayabilirler. Bunlar; akademik takvimde ayarlamalar yapmak, önemli sınavlara hazırlık notlarında öğrencileri önceliklendirmek ve okullara paralel olarak uzaktan öğrenmeye devam etmek gibi sıralanabilir. Mevcut seçeneklerin anlaşılmasında hükümetlere destek olarak önceki salgınların (SARS, Ebola, vb.) deneyimlerinden yararlanılabilir. COVID-19 küresel ölçekte bir pandemi olduğu için dünyadaki ülkelerin işbirliği içinde birlikte mücadele etmeleri gereklidir.

Uzun Süreli Çözüm Önerileri

COVID-19'un eğitime olumsuz etkilerini en aza indirmek, dahası yarattığı krizi fırsata durumu çevirmek doğru politika ve planlama ile mümkün olabilir. Dünya Çalışma Programı Grubuna göre bu fırsata çevirmede gerekli politikalar, birbiriyle örtüşen üç aşamada ele alınabilir: *Başta Çıkma, Sürekliliği Yönetme ve Gelişme ve İvme Kazanma* (WBR, 2020):

Başta çıkma. Bu aşama ilk aşama olarak ülkelerin bir yandan okulların aniden kapanmasının yol açtığı sorunlara çözüm ararken, öncelikli olarak öğrencilerin sağlığını ve güvenliğini sağlamalarını ve öğrenimin kayba uğramasının önüne geçmelerini önermektedir.

Sürekliliği yönetme. Bu aşama, koronavirüsün bulaşmasına engel olmak üzere sosyal mesafeye uyulmasına, maske takılmasına ve hijyene dikkat edilmesine yönelik kurallar giderek gevşetilirken, okulların güvenli bir şekilde yeniden açılmasının, öğrencilerin okulu bırakma durumunun en aza indirmesini ve eğitimin normal haline dönmesinin sağlanmasını gerektirmektedir.

Gelişme ve ivme kazanma. Bu aşama pandeminin yol açtığı krizi fırsata çevirme aşamasıdır. Bu aşama; (1) iyi yönetildiği takdirde mevcut kriz, eğitim sistemlerini hiç olmadığı kadar güçlü ve eşitlikçi olarak yeniden inşa etme fırsatı sunabilir. (2) Salgın ailelere, öğretmenlere, kitle iletişim, hükümet ve diğer kişi ve kurumlara eğitim sürecinde sahip oldukları rollere dair bakış ve algılarını değiştirme imkânı sunabilir. (3) Salgının ardından daha iyisini inşa etmek adına yeni bir fırsat doğabilir. Başta çıkma ve süreklilik aşamalarındaki yenilikler, ülkelerin eğitimdeki boşlukları kapatmak üzere en etkin ve eşitlik ilkesine bağlı yaklaşımlara odaklanmasını mümkün kılabilir. Bu bağlamda başarılarından dersler çıkarmak ve bunları sistematik gelişimle bütünleştirmek üzere teknolojinin uzaktan eğitimde daha etkin kullanımı; okulu bırakma vakalarının önüne geçmek için erken ikaz sistemleri; doğru düzeyde öğretim ve temel niteliği taşıyan becerilerin oluşturulması, güçlü bir dijital destek (back up) programının oluşturulması ve sosyo-duygusal yardım da dâhil olmak üzere aileler, öğretmenler ve öğrenciler için güçlü bir destek programının geliştirilmesine odaklanılabilir.

Aynı zamanda, ülkelerin okulların yeniden açılmaları için planlamalar yapmaya başlamaları gerekmektedir. Bu okul bırakmaların önlenmesi, sağlıklı okul koşullarının sağlanması ve öğrenciler okula döndüklerinde kilit alanlarda hızlı öğrenme telafisini teşvik etmek için yeni tekniklerin kullanılması anlamına gelmektedir. Okul sistemi istikrar kazandığında, ülkeler iyileşme döneminin odağını ve yenilikçiliğini “yeniden daha iyisini inşa etmek” için kullanabilirler. Anahtar: COVID öncesi sistemlerin hatalarını tekrarlamamak; bunun yerine tüm öğrenciler için geliştirilmiş sistemler ve hızlandırılmış öğretim kurgulamaktır (WBR, 2020).

Salgınlar İçin Gelecek Çözüm Önerileri

COVID-19 Pandemisi şu tespitlerin yapılmasını gerektirmiştir: Pandeminin yarattığı sorunların çözümü için demokrasi, kriz nedeniyle “bir kenara bırakılabilecek zamanlar olarak görülmemeli; sendikalar, özellikle öğretmen örgütleri, hem okullarda hem de topluluklarda önemli rol oynayan diğer eğitim personeli de dâhil olmak üzere tüm demokratik güçler tarafından şiddetle savunulmalıdır. Hükümetler, küresel toplumdaki dayanışmanın hem evde hem de gelecekteki krizlerle başa çıkmak için bir ön koşul olduğunun ayrılmında olmalıdır. Politika yapıcılar, COVID-19 krizi sonrasında sağlıklı bir ekonomik toparlanma için mümkün olan en iyi koşulları yaratmak için Marshall Planı gibi küresel planlar oluşturmalıdır. Uluslararası finansal kurumlar, salgınlara ve/veya gerekliliklere ya da zahmetli koşullara zarar vermeden salgınla ve etkileriyle mücadele etmek için parasal kaynaklar sağlamalıdır. Hükümetler, eğitim profesyonellerini ve birliklerini pandemi bittiğinde okulların yeniden açılması politikasına ve sürecine dâhil etmelidir. Hükümetler pandemi bittikten sonra hem mali hem de beşeri kaynakların eğitim sistemlerinin tam olarak geri kazanılmasını sağlamak için hazır bulunmasını sağlamalıdır.

Eğitim kurumlarının küresel olarak kilitlenmesi, öğrencilerin öğrenmelerinde büyük (ve muhtemelen eşit olmayan) kesintilere neden olmakta; ayrıca da iç değerlendirmelerdeki aksamalar ve yeterlilikler için kamu değerlendirmelerinin iptal edilmesi veya bunların daha düşük bir alternatifle değiştirilmesine yol açmaktadır. Peki, bu sorunları aşmak üzere neler yapılabilir? Okullar, tekrar açıldıktan sonra öğrenme kaybını yeniden oluşturmak için kaynaklara ihtiyaç duyacaklardır. Bu kaynakların nasıl kullanıldığı ve özellikle çok etkilenen çocukların nasıl hedefleneceği açık bir sorudur. Değerlendirmenin öğrenimdeki önemi göz önüne alındığında, okullar iç değerlendirmeleri atlamak yerine ertelemeyi de düşünmelidir. Yeni mezunlar için politikalar işgücü piyasasına girişlerini desteklemelidir (Burgess ve Sievertsen, 2020).

Okulların yapması gereken tüm öğrencilerin ihtiyaç duydukları teknolojiye ve internete erişebilmelerini sağlayarak okul dışı öğrenmenin sınırlarını açmaktır. Pek tabii ki bazı okul bölgelerindeki öğrenciler şu anda bu özelliklere sahip değildir, çünkü çoğu zaman okul bölgelerinin bunu yapmak için bütçesi yoktur. Bu nedenle de devlet ve yerel vergi mükellefleri bu ihtiyacı karşılamak için bir araya gelme zorunluluğunu duymalıdır (Reville, 2020). COVID-19 Pandemisi, öğrenilen bir ders olarak okul bölgeleri için bir yedekleme sistemine sahip olmanın gereğini ortaya koymuştur. Bu sistem, okulun bu kapanma döneminde, sorunsuz bir şekilde çevrimiçi eğitime geçişini sağlayacaktır.

Okul sistemlerimizi tekdüze olarak görme eğilimindeyiz, ancak aslında okullarımız, tıpkı öğrencilerimizin birbirinden çok farklı olması gibi, operasyonları ve çocuklar üzerindeki etkileri konusunda oldukça farklıdır. Çocuklar çok farklı geçmişlere sahipler ve okul dışında çok farklı kaynaklara, fırsatlara ve desteğe sahipler. Artık tüm öğrenme yaşamları ve gerçek fiziksel yaşamları okul dışında olduğundan, bu farklılıklar canlı bir görüşe sahiptir. Bazı öğrenciler bu kriz sırasında iyi olacaklar, çünkü ister resmi eğitim ister çeşitli türlerdeki resmi olmayan okul eğitimi olsun, çeşitli zenginleştirme fırsatlarıyla birlikte yüksek kaliteli öğrenme fırsatlarına sahip olacaklar. Diğer taraftan, diğer öğrencilerin hiçbir şeye erişimi yoktur ve sonuç olarak muazzam bir dezavantaj içindedirler. Genel olarak söylenirse, toplumlarda ekonomik olarak en zorlananlar bu krizdeki en savunmasız olanlar

olacaktır; en avantajlı olanlar ise çok fazla zemin kaybetmeden hayatta kalabileceklerdir. Okullar giderek çevrimiçi eğitime dönüştüğü için öğrenciler arasındaki dijital uçurum belirginleşmiştir. Okul sistemleri bu boşluğu gidermek için girişimde bulunmalıdır. Bazı okul bölgelerinin bunu yapmak için bütçesi yoktur, ancak federal, eyalet ve yerel vergi mükellefleri bu ihtiyacı karşılamak için bir araya gelebilirler.

Yirmi birinci yüzyıl öğrenimi kesinlikle teknoloji ve internet gerektirir. Tüm çocuklar okul dışında öğrenmeleri gereken teknolojiye sahip olmalıdır. Bunun için örneğin şehirde çocukların ve ailelerin internete erişebilecekleri sıcak noktalar oluşturulabilir. Özellikle de dezavantajlı bölgelerde okulları kapatmak, bir seçenek olmamalıdır. Bir orta yol olarak devlet ve yerel okul bölgelerinin, hatta özel sektörün işbirliği içinde teknoloji ve internet erişimindeki boşlukları doldurmak için acilen ve çevik davranmaları gerekecektir.

Bana göre en çarpıcı olanı, okulların kapalı olması nedeniyle, ebeveynlerin ve genel halkın, çocukların okul dışındaki yaşamlarındaki eşitsizliklerin her zamankinden daha fazla farkında olmalarıdır. Gıda açıkları, sağlık ve zihinsel sağlığa yetersiz erişim, konut istikrarıyla ilgili sorunlar, eğitim teknolojisi ve internete erişim konuları bu eşitsizliğin görünen tarafıdır. Eğitimin içinde olanlar bu sorunların var olduğunu zaten biliyorlar. Okyanus tabanından gelen ve suyu emen dev bir gelgit dalgası gibi, pandemi çok eski zamanlardan beri suyun altında olan tüm bu rahatsız edici gerçekleri ortaya çıkarmaktadır. Umarım bu yaygın eşitsizlikler hakkında kamuoyu bilinci, kamusal alanda bir aciliyet duygusu yaratacaktır. Bu bağlamda eğitimin hedeflerini gerçekleştirmesi için bu eşitsizliklerin düzeltilmesi gerekmektedir. Çocuk gelişimi ve eğitimi sistemlerimiz yeniden tasarlanmalı; dijital öğrenme boşluğunu kapatmanın bir yolu olarak eğitim teknolojisine adil erişim üzerinde çalışılmalıdır.

Pandemi bir kazanç olarak eğitime bakışta yeni bir paradigma yaratmıştır. Bu paradigma çocukların refahı ve başarısının okuldan çok daha fazlasına bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların yaşamlarına bütünsel olarak bakmamız gerekmektedir. Çocukların öğrenmeye hazır bir şekilde okula gelebilmeleri için okul dışında çok çeşitli temel desteklere ve fırsatlara ihtiyaçları vardır. Bu eğitim önkoşullarının sağlanması, okul sistemleri tasavvurunun ötesine geçmekte; genel olarak toplumun sorumluluğu olmaktadır. Öğrenmek için çocukların sağlık, gıda, temiz su, istikrarlı barınma ve okul dışı zenginleştirme fırsatlarına eşit erişime ihtiyaçları vardır. Bu yüzden de çocuk gelişimi ve eğitiminin gerekleri yeniden kavranmalı; çocukların başarılı olmaları için gerçek bir fırsata sahip olmalarını sağlayıcı okulun içinde ve dışında, onlara ihtiyaç duydukları şeyi veren sistemler inşa edilmelidir.

Öneriler

Genel olarak COVID-19 ve benzeri salgınlarla baş etmek üzere şu önerilerde bulunulabilir (Cullinane ve Montacute, 2020):

- Okullar kapalıyken, hükümetler, tüm çocukların çevrimiçi öğrenime erişmeleri için hiç değilse asgari kaynaklara (dizüstü bilgisayar veya başka bir uygun cihaz ve sabit bir internet bağlantısı) sahip olmasına yardımcı olmalıdır.
- Dezavantajlı öğrencilere, okul kapanmalarının etkisini azaltmak üzere ek bire bir veya küçük grup derslerine erişim sağlanmalıdır. Dezavantajlı olmanın öğrenim üzerindeki etkisini azaltmak üzere sağlanması gereken ek dersler hem okulda kısıtlamalar gevşetildiğinde, hem de çevrimiçi olabilir.
- Tüm öğrencilerin yüksek kaliteli içeriğe erişmesini sağlamak hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle öğretmenlere, öğrencilere çevrimiçi içerik sunmalarını sağlamak için eğitim verilmelidir. Öğretmenlere çevrimiçi verilecek rehberlik ve eğitim, okullar arasında provizyonun daha tutarlı hale getirilmesine yardımcı olabilecektir.

- Okullar normale döndüğünde normal derslerin yanında ya da yaz aylarında daha yetersiz özgeçmişleri olan çocuklar için telafi ya da destek dersleri sağlanmalıdır. Zira dezavantajlı öğrencilerin okul kapanışlarında avantajlı arkadaşlarına göre geride kalmış olmaları muhtemeldir.
- COVID-19 Pandemisi liberal kapitalist süper devletlerin pandeminin yarattığı başta sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini karşılamada ne denli yetersiz kaldıklarını göstermiştir. Dolayısıyla ülkeler, sosyal devlet anlayış ve uygulamalarının ne denli gerekli ve yararlı olduğunu görerek devlet sistemlerini gözden geçirmelidirler.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma araştırma ve yayın etiği ilkelerine dikkat edilerek yazılmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makalenin tamamı Prof. Dr. Ali BALCI tarafından kaleme alınmıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Azzi-Huck, H. & Shmis, T. (2020) Managing the impact of COVID-19 on systems around the world: How countries are preparing, coping, and planning for recovery. *Education for Global Development*.
- Burgess, S., & Sievertsen, H. H. (2020). Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education. CEPR Policy Portal. Retrieved from <https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education>.
- Cullinane, C. ve Montacute, R. (2020). COVID-19 and social mobility impact brief number 1: School shutdown. research brief. *The Sutton Trust*. April, 2020.
- ERG. (2019). *Öğrenciler ve eğitime erişim: eğitim izleme raporu*. Erişim: https://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2010/01/EIR_E%C4%9Fitimin_Y%C3%B6netisimi_ve_Finansman%C4%B1.pdf, 2 Mayıs 2020.
- Executive Board Resolution on EI's Response to the Covid-19 Pandemic. The Executive Board Of Education International, Meeting Online On 3 April 2020.
- Reville, P. COVID-19 school closures have turned a spotlight on inequities and other shortcomings. By Mineo, L. [The Harvard Gazette National & World Affairs](#) Time to fix American education with race-for-space resolve. April, 10, 2020.
- The World Bank Report Education (May, 2020). *The COVID-19 Pandemic: Shocks to education and policy responses*. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33696/148198.pdf?sequence=4&isAllowed=y>.